

INTAMEL-konferencia

A nagyvárosok könyvtárosainak nemzetközi szövetsége elsősorban nem a szakma, a tágabban vett könyvtárosság számára rendezi konferenciáit. A tagok nem azért látogatnak el egy-egy – a résztvevők számára természetesen távoli – helyre, városba, régióba, hogy ott saját bölcsességeiket adják elő, elmeélüket csillantsák meg, a helyieket kápráztassák el nemzetközi tapasztalataikkal. E konferenciák elsősorban, sőt szinte kizárólag ismeretszerző „portyák”. A résztvevők megtekintenek egy-egy várost, tájat, régiót, és megismerkednek a helyi specialitásokkal, helyi szokásokkal, gondokkal és problémákkal, szakmai fogásokkal és megoldási módokkal. Épp ezért az INTAMEL-konferenciák nem a szakma számára érdekesek igazán, hanem a résztvevők viszonylag szűk körének. Az előadások nekik szólnak, tájékoztató–bemutató jellegűek, és a hazaiakat legfeljebb azért érdekelhetik, hogy mi az, amit – ez idő szerint – el tudunk „adni” a nagyvilágnak, mit tudunk „felmutatni”, mert hisz magukat a tényeket, problémákat szükségszerűen jobban ismerik, mint a résztvevők. Az INTAMEL ezúttal Budapesten tartotta soros konferenciáját, a résztvevők augusztus 30-ától szeptember 5-éig tartózkodtak hazánkban. A hazai, a fővárosi és a nagy vidéki városok könyvtárügyére voltak kíváncsiak, úgy is, mint a kelet-közép-európai régió sok szempontból paradigmátikusnak tekinthető könyvtárügyére. A vendéglátók természetesen mindent megtettek, hogy kielégítsék, méghozzá a legmagasabb szinten elégitették ki az idelátogatók kíváncsiságát, tudnivalóit. A konferencia a legilletékesebbektől kapott tájékoztatást a magyar könyvtárügy jogi, intézményi és szakmai bázisstruktúráiról (Skaliczki Judittól), a Nemzeti Kulturális Alap működéséről és funkcióiról (Török Andrásról), a legfontosabb össz-szakmai gondokról és törekvésekről (Vajda Erikől), a szakmai szövetségekről (Zalainé Kovács Évától), stb. A neves külföldiek (több mint háromezren voltak), megtekintették az Országos Széchényi Könyvtárat, már csak régiószempontból is a Közép-Európai Egyetemet és annak könyvtárát, egy egész napot töltöttek Kecskeméten, igazi „otthonukká” azonban – természetesen – a házigazda Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár vált. Mint nagyvárosi könyvtárosok elsősorban a FSZEK problematikájával, annak tágabb összefüggéseivel ismerkedtek meg. Meghallgathatták a főpolgármester, *Demszky Gábor* ékes angolsággal, szabadon előadott beszámolóját a városról és könyvtáráról (a fővárosról természetesen), valamint *Kiss Jenő* főigazgató alapos előadását a FSZEK-kel kapcsolatos legfontosabb tudnivalókról (Kiss Jenő előadását teljes terjedelmében közöljük). Kiemelkedően érdekesnek és informatívnak tartották, nagy lelkesedéssel üdvözölték *Papp István* sajtós beszámolóját. A FSZEK főigazgató-helyettese ugyanis a jelenlevők szeme előtt építette fel a FSZEK új, központi épületét. Mint csinálta, hogy csinálta, az ő titka, tény azonban, hogy a Pálffy-palota (a Zenei Gyűjtemény új, akkor még át nem adott épülete) elsőtétített nagytermében egyszer csak unalmasnak és labirintusnak tűnő tervrajzok villantak föl az írásvetítő vásznán, majd e kacskaringós-áttekinthetetlen mérnöki rajzok „testté váltak” Papp István ékes szavai és mutogató pálcaja révén: egy új könyvtár épült fel a csodálkozó néző-hallgatók előtt, valahogy úgy, ahogy Balogh Fábián épített föl annak idején (a csodálatos *Kristálynézők* című regényben) házakat és városokat. Láthatóbban, mint valós,

bejárható épületek, bontakoztak ki termek és folyosók, szolgáltatási pontok és övezetek, emeletek és szintek, stb. (Papp István előadását természetesen nem közölheti a 3K.)

Szerénytelenség lenne idézgetni a résztvevők jóleső–dicsérő megnyilatkozásait a konferencia szervezéséről és a látottakról–hallottakról. Bizonyos azonban, hogy a bemutatkozás e nem mindennapi fórum előtt nemcsak alapos, hiteles és szakszerű, de egyúttal vonzóan érdekes és számos tanulsággal járó is volt. Ezúttal nem mi, hanem a külföldi vendégek voltak a nyertesek (VK)

Célok és eredmények

Majdnem kerek 10 év telt el a rendszerváltás óta, amelynek az idejét a nyugat-európai és amerikai politológusok 1989–90-re teszik, sőt mi több, a kelet-közép-európai lakosok is úgy érzik, hogy ekkor kezdődtek azok a mélyreható politikai, társadalmi és gazdasági változások, amelyek nemcsak a régió társadalmát változtatták meg, de hatást gyakoroltak egész Európa, sőt a világ életére. A legnagyobb változásokat mégis a régió életében hozták, hiszen itt a korábbi monolitikus berendezkedésű, diktatórikus pártállami rendszert alakították át piacgazdasággá és pluralista parlamenti demokráciává.

A rendszerváltás során és azt követően a társadalmi változásokkal együtt változtak a könyvtárak is. Nemcsak Magyarországon, általában Kelet-Közép-Európában; mindenütt a szocialista nevelési intézménytől a nyilvános közkönyvtárak irányába. Ezt a Magyarországon történt változást a FSZEK példáján kívánom az alábbiakban bemutatni, hangsúlyozva, hogy ez a folyamat a FSZEK-ben némileg rendhagyóan, az általánostól eltérően zajlott le. Miben változott könyvtárunk az elmúlt tíz évben?

A FSZEK – elsőként a magyar könyvtárak közül – stratégiai tervet dolgozott ki 1990-ben. Már ez a terv sem volt könyvtárunkban előzmények nélkül való, hiszen a korábbi merev ötéves tervek helyett 1985-ben a hálózatfejlesztés irányelveit, 1987-ben a központi könyvtár fejlesztésére vonatkozó terveket dolgoztuk ki. Lényegében ebben a stratégiai tervben fogalmaztuk meg azokat a kívánatos változásokat, amelyek közül csak a legfontosabbakról kívánok szólni, és amelyek mindmáig meghatározzák könyvtárunk fejlődését. Melyek ezek?

Az első és legfontosabb a könyvtárról vallott felfogásunk, mondhatjuk filozófiánk változtatása. A könyvtár, mint tudjuk, meglehetősen könnyen igazodik a különböző társadalmi elvárásokhoz, rugalmasan alkalmazkodik a kellő határozottsággal megfogalmazott igényekhez. A magyar közművelődési könyvtárak – éppúgy, mint a szomszédos, hasonló sorsú országok könyvtárai – a szocialista társadalom nevelési intézményeként jöttek létre és működtek. Talán csak annyiban voltak nyitottabbak, kevésbé merevek, mint a szomszéd országokéi, amennyiben annak a kornak magyar kulturális politikája volt a legliberálisabb az egész régióban. Mindenesetre a 70-es, 80-as években könyvtáraink inkább hasonlítottak az ugyancsak a felvilágosodás eszméin alapuló nyugat- és észak-európai társaikhoz, mint az eredeti elveknek és gyakorlatnak megfelelő szocialista nevelési intézményekhez. Amikor a 80-as évek elején – jóval megelőzve a rendszerváltást – a változásokhoz fogtunk, a nyugat-európai modellek (pl. az angol alternatív arrangement, a német dreigeteilte Bibliothek) mellett saját múltunkból is meríthettünk. Nem a közvetlen múltból, hiszen a FSZEK az 50-es 60-as években intranzigensen valósi-

totta meg a szocialista nevelési könyvtárat, hanem a kezdetektől, alapítónk, Szabó Ervin idejétől, aki a századelő angolszász–skandináv könyvtári gyakorlatából vette a mintát, a modellt. Mi a 80-as évek elején az olvasók könyvtárát akartuk megvalósítani, és azt hangsúlyoztuk, hogy nem azt kell gyűjteni, szolgáltatni, amit szerintünk vagy valamely elvont eszme nevében kapniuk kell az olvasóknak, hanem azt, amit ők akarnak, amire igényük van. Ennek megfelelően az állományt radikálisan megtisztítottuk az évek során leülepedett, nem használt fölös és elavult könyvek százazreitől. Mindez – természetesen – igen éles viták közepette történt, elsősorban a könyvtáros szakma, saját kollégáink körében.

Ebből az elvből következett a másik nagyon fontos változás: szolgáltatásaink kiépítése. A hagyományos helyben olvasás, kölcsönzés és tájékoztatás mellett bevezettük a közhasznú információs szolgáltatást először a központi könyvtárban, majd folyamatosan a nagyobb kerületi könyvtárakban. Részből rendszeresen megjelenő újabb és újabb ismerethordozók (hanglemez, hangkazetta, videokazetta, CD, CD-ROM és ki tudja még mi következnek), részben az olvasók irántuk megnyilvánuló igénye vezette oda, hogy mindezeket könyvtári állománynak tekintve beszerezzük, és az olvasók rendelkezésére bocsássuk őket. Anyagi lehetőségeink ezt nem tették ugyan lehetővé, ezért azt a megoldást választottuk, hogy csekély térítési díj ellenében önköltséges alapon szerezzük be azokat. 1985-ben nagy felzúdulást váltott ki szakmai körökben, amikor a hanglemezeket térítési díj ellenében kezdtük kölcsönözni. Ma már általánosan elfogadott az ország közművelődési könyvtáraiban az AV anyagok térítésért való kölcsönzése vagy az Internet használatának térítéshez való kötése.

Itt kell kitérnem a könyvtárhasználat ingyenességének kérdésére. Az említett esetekben (AV anyagok, stb.) a szolgáltatás létrejöttétette lehetővé a térítés. Meglehetősen korán – 1989-ben – rákényszerültünk arra, hogy a könyvtárhasználat addig névleges díját felelmezzük, és azóta kétszer – az inflációs rátához igazodva – megemeljük. 1992-től valamennyi szolgáltatásunkra egységes térítéspolitikát alakítottunk ki, és azt azóta is tartjuk. Ezek szerint helyben a könyvtár minden dokumentumát térítés nélkül használhatja minden állampolgár. A differenciáltan megszabott beiratkozási díj (jelenleg diákoknak, soratonaknak, munkanélkülieknek és nyugdíjasoknak 200 Ft, mindenki másnak 500 Ft, gyerekeknek [16 éves korig] és 70 év felett ingyenes) ellenében könyvet és folyóiratokat térítés nélkül lehet kölcsönözni. Minden más dokumentum ugyancsak differenciáltan megszabott térítési díj ellenében kölcsönözhető. Úgy véljük, aki a modern ismerethordozók használatát lehetővé tevő készüléket meg tudja vásárolni, annak nem okozhat nagy gondot az – egyébként a hasonló médiákat kereskedelmi alapon kölcsönző cégek árainál alacsonyabban megszabott – térítési díj megfizetése.

A rendszerváltás után került napirendre a hálózat, ill. a könyvtárak hovatartozásának kérdése: nevezetesen egységes, központilag fenntartott és irányított hálózat működik-e a fővárosban vagy a kerületi és fiókkönyvtárak a kerületi önkormányzatok (ebből a 2 milliós Budapesten 23 van) hatáskörébe kerüljenek, és csak a központi könyvtár tartozzék a fővárosi önkormányzathoz. Szerencsére – korábban is vallott elvünknek megfelelően – a főváros önkormányzatáról intézkedő törvény az egységes hálózat mellett döntött és azt – a színházakhoz, múzeumokhoz, levéltárhoz, stb. hasonlóan – a fővárosi önkormányzathoz rendelte, míg pl. az iskolák és a művelődési otthonok a kerületi önkormányzatokhoz kerültek. Ennek alapján folytattuk hálózatfejlesztési tevékenységünket oly módon, hogy erős központi szakmai és műszaki-gazdasági szolgáltatásokat építettünk ki (pl. Központi Ellátó Szolgálat, amely a kiegészítő

állománygyarapításban és az AV anyagok központi beszerzésében és elosztásában segíti a könyvtárakat, központi könyvkötészet, karbantartó műhely, stb.).

Hálózatunkhoz 1974-ben 120 fiókkönyvtár tartozott, nagy részük apró, alkalmatlan, kényszermegoldásként kapott helyiségekben működött. Számuk mostanra 78-ra csökkent és ebben a csökkenésben egyformán beleértendőek azok a fiókok, amelyeket alkalmatlanság miatt vagy azért szüntettünk meg, mert fenntartásukra nem volt pénzünk, és azok is, amelyeket „átváltottunk” jobb, alkalmasabb, nagyobb alapterületű kerületi könyvtárakra. Összességében – a megszüntetések ellenére – könyvtáraink ma nagyobb alapterületen, jobb körülmények között működnek, mint 10 évvel ezelőtt. Az utóbbi évtizedben két nagyobb és két kisebb új fiókkönyvtárunk épült, általában a körzetünkben lévő kisebb könyvtárunk megszüntetése árán. A város eredendően egyetlen ellátásán ezekkel a könyvtárlétesítésekkel nagyon keveset tudtunk változtatni (ahhoz új beruházásokra, a fővárosi és a kerületi önkormányzat összefogására lenne szükség), de az az elv vezetett bennünket és azt tervezzük a jövőben is, hogy Budapest könyvtári ellátását egy, a jelenleginél karcsúbb, de nagyobb alapterületű és jobban felszerelt hálózat is el tudná látni. Jelenleg két kerületben vannak előrehaladott tárgyalások a kiskönyvtárak összevonására és helyettük új, nagyméretű kerületi könyvtár létesítésére. Emellett szükség lenne 4-5 új nagyméretű (1500–2000 m²) kerületi könyvtár és 8–10 „szomszédsági” vagy „családi” könyvtár (250–300 m² létesítésére az ellátatlan kerületekben.

Ebben az évtizedben két ízben is változtattuk a hálózat szerkezetét, igazgatását, mindkét esetben arra törekedve, hogy az igazgatást decentralizáljuk, az adminisztrációtól megszabadítsuk a kiskönyvtárakat és növeljük az önállóságot, felelősséget és az érdekeltiséget a helyi alapok és bevételek növelésében és felhasználásában. Először minden kerületben egy ún. főkönyvtár köré szerveztük az ottani fiókkönyvtárakat, majd az elveket változtatlanul tartva, ha nagyobb egységbe ún. régióba osztottuk a város könyvtárait. Így módon most 6 régióigazgató irányít és igazgat egyenként 12–15 kerületi könyvtárat önállóan és felelősen gazdálkodva a költségvetés ráeső részével és saját bevételeivel.

A könyvtári munka, a könyvtári hálózat gépesítése az elmúlt tíz évben központi kérdés volt, mégsem értünk el e tekintetben annyit, amennyire szükség lenne. Ennek oka, hogy csak saját erőnkre voltunk utalva és néhány pályázaton nyert támogatásra, költségvetésünk, fenntartónk nem biztosította az ehhez szükséges feltételeket. Saját erőből a magyar közművelődési könyvtárakkal összefogva kidolgoztattunk egy szoftvert (TEXTÁR), illetve annak modernizált, de még be nem fejezett változatát (TEXT-LIB). A központi könyvtár és a régióközpontok feldolgozó munkája már ennek segítségével történik, de a gyarapítás és a kölcsönzési modul még csak készül. Saját adatbázisként feldolgoztuk az 1964 óta megjelent új megjelenésű a közművelődési könyvtárak által beszerzett magyar könyvek rekordjait (UK), közhasznú információs és helytörténeti adatbázisunk, valamint a magyar irodalmi kritikák, színházi bemutatók kritikáinak adatbázisa. Ez utóbbi kettőt CD-ROM-on is közreadtuk. Adatbázisainkat 150 magyar könyvtár vásárolja és használja. Könyvtárunk alapító tagja a MOKKA-nak, amelyről tegnap hallottak tájékoztatást és valószínűleg az egyik legnagyobb rekordszolgáltató lesz, ha a MOKKA szolgáltatásai megindulnak.

Az eddigi részeredmények a könyvtári munka automatizálásában nem voltak feleslegesek. Ezekre építve kell most egy átfogó, integrált, az egész hálózatot átfogó rendszert kialakítanunk, és ehhez most megteremtődnek a lehetőségek is, részben a Kulturális Örökség Minisztériuma telematikai pályázatán nyert jelentős összeg, részben pedig a központi könyvtár rekonstrukciójának költségeibe építve. Még ebben az

évben pályázatot írunk ki egy megfelelő szoftverre, a hálózat kiépítésére pedig már meg is kötöttük a szerződést.

Nemcsak az elmúlt évtized változásai között kellene említeni a központi könyvtár profiljának változását, de a működési körülményeiben hamarosan bekövetkező örvendetes változások pedig a legjelentősebbek az elmúlt 70 év, pontosan 1931 óta, amikor is a könyvtár jelenlegi épületébe költözött.

A központi könyvtár legalább 40 éve kinötte épületét, az egyébként nem könyvtári célra épült gyönyörű főúri palotát. Évtizedeken keresztül folyt a vita, hogy építse-e a város egy új épületet (erre soha nem akadt pénz), vagy a jelenlegit bővítse (az évek során a szomszédos két épületet a könyvtárnak adta a város). Napjainkra eldőlt a kérdés és megszületett a legjobb megoldás. Először egy szolgáltatóházat építettünk, ahova kiköltöztettünk a Wenckheim-palotából minden műhelyt, anyagraktárat, műszaki szolgáltató részleget, tehermentesítve ezáltal a központi épületet. Azután a fővárosi önkormányzat a könyvtár rendelkezésére bocsátotta a Pálffy-palotát, ahol most ülésünket tartjuk, lehetővé téve ezáltal a Zenei Gyűjtemény méltó elhelyezését, amely eddig kényszerűen a központi könyvtártól távol helyezkedett el. Ez a részleg október elején nyílik, ebben az épületben. Ilyen előkészületek után megnyílt a lehetőség a központi könyvtár régi épületeinek bővítéssel egybekötött rekonstrukciójára. Ennek a nagyvonalú tervnek – amelyről a főpolgármester úr előttem szólt – a megvalósítására a fővárosi önkormányzat és a kormány együttesen teremtette meg a 3 milliárd forintnyi anyagi lehetőséget. A tervet az Országgyűlés tavaly október 17-én hagyta jóvá, ebben az évben elkészültek a kiviteli tervek (erről az utánam szóló kollégák beszélnek) és a következő hónapban megkezdődnek a három évre tervezett munkák.

Ezzel megnyílik a lehetőség arra, hogy központi könyvtárunk tevékenysége kiteljesedjen, hogy megvalósuljon a teljes funkciójú nagyvárosi nyilvános könyvtár.

Központi könyvtárunk ugyanis eddig kényszerűen, helyszükében csak részlegesen látta el a nagyvárosi központi könyvtár funkcióit. Természettudományi és műszaki irodalmat nem gyűjtött és szolgáltatott, gyermekkönyvtárak nem működtek. Erősen társadalomtudományos profilú volt, szinte teljességgel szolgáltatta a humán tudományokat. Igen gazdag a helytörténeti gyűjteménye, zenei gyűjteményének állománya is meghaladja a közművelődési könyvtári zenei részlegek szintjét. Szociológiai állománya pedig olyan gazdag (az alapítás óta ez az egyik fő profilja), hogy országos szakkönyvtárként is működik. Ezek a részlegek és gyűjtemények quasi szakrészlegként működnek. Ezek bővültek az elmúlt 10 évben egy erős közhasznú információs szolgálattal, amely elsősorban telefonos tájékoztatást ad, helyben pedig közlönyolvató és az amerikai tanulási lehetőségekről tájékoztató részleget működtet.

A rekonstrukció után megőrizve a társadalomtudományi irányultságot, lehetőségünk lesz egy teljes funkciójú nagyvárosi nyilvános könyvtár megvalósítására.

Ebben a beszámolóban nem történeti áttekintést akartam adni, inkább a mai helyzetet történetileg indokolni, arra mutatva rá, hogy hogyan jutottunk a mához. Azokra a kezdeményezésekre utalva, amelyeket a könyvtári gyakorlat megújítása, megváltoztatása érdekében tettünk örömmel állapíthattuk meg, hogy a könyvtári törvény visszaigazolta törekvéseinket. Azoknak a kezdeményezéseknek pedig, amelyekről tegnap hallhattak (pl. az érdekeltségnövelő támogatás, a telematikai fejlesztés központi alapja) könyvtárunk is kedvezményezettje. Ezek is segítik megvalósítani azokat a céljainkat, amelyekről fentebb szóltam.

Kiss Jenő

Az írásbeliség világnapja 1998. szeptember 8.

1962 ben az UNESCO, főként a harmadik világ analfabétáira gondolva, döntött az évenkénti (szeptember 8.) világnap (International Literacy Day) megrendezéséről. Az utóbbi másfél-két évtizedben végzett vizsgálatok eredményeként világossá lett, hogy a funkcionális analfabéták aránya hazánkban is folyamatosan újra termelődik, netán növekszik. (A megfelelő korosztály 6–8%-a nem végzi el a 8. osztályt, 13–15%-a semmilyen középfokú oktatási intézményben nem tanul tovább, a 9 és 18 évesek korcsoportjában az olvasásértés színvonala a kilencvenes évek első felében 20%-kal romlott, stb.)

A Magyar Olvasástársaság – célkitűzéseinek megfelelően – nem csupán szűk szakmai körökben kívánja munkáját végezni, de időnként a szélesebb, „laikus” közvéleményt is szeretnénk egy-egy pályázattal, rendezvénnyel megszólaltatni.

Erre tettünk kísérletet 1998. szeptember 8-án, kedden délután 3 órakor a budapesti Liszt Ferenc téren, az Ady-szobor talapzatához gyülekezve, amikor is az ország legszélesebb nyilvánossága előtt (rádió, tv, írott sajtó, utcai járókelők és a meghívottak) szóltunk égető gondjainkról. Társaságunk elnöke dr. Kádárné Fülöp Judit megnyitója után Pokorni Zoltán oktatási miniszter vállalta elsőként a problémák és tennivalók megfogalmazását (a szülők, az iskolarendszer felelőssége, az iskolai könyvtárak helyzetének felülvizsgálata, stb.), dr. Hámori József kultuszminiszter az olvasás alapvető intellektuális tréning mivoltáról szólt, s összegzésként Márai feledhetetlen mondatait idézte:

„...nem biztos, hogy használsz hazádnak és az emberiségnek, amikor al-kotsz valamit, isteni kegyelem kell ehhez. De bizonyos, hogy használsz magad-nak is, hazádnak és az emberiségnek is, ha mindennap időt adsz felked mű-veléséhez, elolvasod a kivételes alkotó szellemek valamely művének egyik sza-kaszát, pontosan megismeresz egy igazságot, vagy ismeretet. Nem fontos, hogy sok író legyen egy közösségben, de fontos, hogy sok olvasó legyen. Nem fontos, hogy te szövegezd meg a szépet és igazat: fontosabb, hogy megismerjed.”

(Márai Sándor: Fűves könyv)

Volt még játékos anyanyelvi–irodalmi vetélkedő Honffy Pál tanár úr vezetésével. Rigó Béla röviden bemutatta a Kincskereső című folyóiratot, felső tagozatos, teréz-

városi gyerekek saját verseiket olvasták fel, s végül dr. Borsány György, a kerület polgármestere okleveleket és jutalomkönyveket adott át a vetélkedőben győztes csapatoknak (Derkovits Gy. Általános Iskola és a Hegedű utcai Általános Iskola), illetve az őket felkészítő tanároknak.

Ragyogott a nap, felszabadultan játszottak a gyerekek, az ország első számú „szolgái” nyílt színen tettek hitet jobbító szándékuk, az olvasás ügyének felkarolása, támogatása mellett.

Mi pedig hálás szeretettel gondolunk a rendezvényt előkészítő, szervező Kucska Zsuzsa könyvtáros kollégánkra, valamint a sajtó ez ügyben is problémaérzékeny, aktív munkatársaira.

Nagy Attila

Francia találkozások Beszámoló egy könyvtárostalálkozóról

Külföldön dolgozó francia könyvtárosok találkoztak Budapesten idén nyáron, hogy részt vegyenek egy egyhetes továbbképzésen, melynek már második alkalommal ad otthont a 1992 májusában újonnan felavatott Magyarországi Francia Intézet Médiatára. A továbbképzést a Francia Külügyminisztérium „Könyvtárak és Forrásközpontok” részlege szervezte, mely 1991-ben jött létre, megalakulásával is bizonyítva azt, hogy globalizálódó világunkban a könyvtárosi szakma felértékelődött. Megnőtt a jelentősége annak, hogy a világ 133 országában működő 100 francia intézet illetve kulturális központ valamint az 1100 Alliance française könyvtárban dolgozó munkatárs elvi és gyakorlati támogatást kapjon a megnövekedett feladatokhoz, azaz a francia kultúra iránt mutatkozó helyi igények kielégítésén túl a könyvtárosok mindenkor naprakész, gyors tájékoztatást tudjanak adni napjaink Franciaországról a gazdaság, a kultúra és a tudomány területéről, egységes felkészültséggel, de a helyi szükségleteknek megfelelően és szoros együttműködésben a helyi könyvtárakkal.

Ennek az egységes felkészítésnek érdekében hívta életre az Francia Külügyminisztérium 1993-ban a „**Francia könyvtárak külföldön**” című hivatalos lapot. Ez a világ különböző pontjain működő francia kulturális központok könyvtárosainak ad segítséget, gyakorlati útmutatást mindennapi munkájukhoz, tág teret nyitva az együttműködésre abban az új követelményrendszerben, melyet a technikai fejlődése a szakmával szemben támaszt. A folyóirat megismerteti a szakmában megjelenő fontos új módszereket, berendezéseket, kitérve az apróbb technikai kérdésekre is. Különszámaiban pedig, egy-egy médiatári részterület átfogó ismertetését nyújtja, mint például a hangzó anyag állomány beszerzése, feldolgozása, az állomány védelme, vagy a videorészleg létrehozása, dokumentumfilmek, stb.

A folyóirat megjelentetése mellett a Francia Külügyminisztérium rendszeresen szervez a külföldön lévő francia kulturális intézményekben dolgozó munkatársak részére elméleti és gyakorlati **könyvtáros képzését és továbbképzését**, hogy a nagyrészt helyben felvett munkatársak is megfeleljenek az új elvárásoknak.

Az alapképzést egy 5 hetes tanfolyam biztosítja, mely Párizs és Lyon városában folyik a legkitűnőbb francia könyvtárosszakemberek, szaktanárok bevonásával. A továbbképzéseken pedig egy-egy hagyományos vagy új média problémaköre van napirenden. Amellett, hogy megismertetik a Franciaországban használatos új technológiákat, annak tapasztalatait, alkalmazását, ezek a találkozóok lehetőséget teremtenek a különböző helyen működő kulturális központok dolgozói közötti személyes tapasztalatcserékre.

Az első ilyen budapesti találkozó 1993-ban volt, amikor a környező közép európai országok francia kulturális intézményeinek könyvtárosai jöttek el, hogy a Párizsban folyó elméleti képzés után gyakorlatban is megtapasztalhassák térségünk egyik legmodernebb Francia Intézetében, Budapesten, hogyan alakult át a hagyományos könyvtár médiatárrá, s hogyan történt a minden könyvtári folyamatra kiterjedő informatizáció, hiszen hasonló változás előtt álltak ezek a könyvtárak is, vagy éppen folyamatban volt náluk is ez a rendszerváltás utáni átalakítás.

A mostani második Budapesten történő továbbképzés, melyre a világ minden tájáról jöttek résztvevők Izraeltől Szlovákiáig, Oroszországtól Ausztriáig, több kérdéskört is tárgyalt. A témakörök összeállítását valamint az intézet médiatárának szakmai bemutatását Richard Roy úr a médiatár igazgatója végezte.

Az egyik ilyen kérdéskör a francia kulturális központok könyvtárainak újonnan megjelölt feladata „**Forrásközpont Franciaországról**” című részleg létrehozása, működtetése volt. Ezek a központok nem akarják a dokumentációs központok feladatát átvenni, céljuk hogy a nagyközönség számára adjanak gyors és megbízható tájékoztatást napjaink Franciaországról. Ennek az információs szolgáltatnak módszertanát és gyakorlati eszközeit Nassima Bleszynski asszony a londoni Francia Intézet¹ gyakorlott szakembere mutatta be témakörök szerint taglalva a tájékoztatásban eredményesen felhasználható különböző típusú dokumentumokat, könyveket, CD-ROM²-okat stb. Ezek a francia vonatkozású dokumentumok, CD-ROM-ok természetesen a Francia Intézet Médiatára Forrásközpontjában is megvannak, szabadpolcon találhatóak, illetve a hálózaton lévő CD-ROM-okon egyszerre többen is kereshetnek rajtuk.

Néhány, a magyar könyvtárakban is jól használható könyv illetve folyóirat a bemutatott információs anyagból:

- Quid 1998 / Dominique & Michel Fremy. – Paris, Robert Laffont, 1997. 199 FF
Minden mindenről! Annak ellenére, hogy egy kicsit túlzónak tűnik ez a megközelítés, mégis elvitathatatlanul sikeres és nélkülözhetetlen tájékoztatói forrás minden országról, szervezetekről, társaságokról, címekkel, sok statisztikával, könnyen kezelhető tárgymutatókkal. Minden évben felújított adatokkal jelenik meg.
- Francoscopie 1997: Qui sont les Français: Gérard Mermet. – Paris: Larousse, 1996. 165 FF
Bemutatja a francia élet minden területét: egészség, család, munka, pénz, kikapcsolódás, kultúra. Nagyon jó kézikönyv. Nyelvezete egyszerű. Évente felújítják.

1 A londoni Francia Intézet Forrásközpontját napi több száz kérdéssel bombázzák az érdeklődők.

2 Kb. 300 új CD-ROM szeptembertől a kölcsönzők rendelkezésére áll a Francia Intézet Médiatárában egy tájékoztató katalógussal együtt.

- France (francia és angol változatban) / Ministère des Affaires Etrangères. – Paris: La Documentation Française, 1996. 95 FF
Egy összefoglaló munka Franciaországról: jelenkori történelem, politikai fejlődés, gazdasági növekedés, társadalmi változások.
- La France aux cent visages / Annie Monnerie. – Paris: Hatier/Didier, 1996. 110 FF
Történelem, földrajz, társadalom. Egy kitűnő összefoglaló munka mindarról, amit egy információs központban Franciaországról kérdeznek: gasztronómia, divat, régiók, társadalmi kérdések stb. könnyű francia nyelven, külföldieknek, nyelvtanulóknak.
- Label France: Un magazine d'Information sur la France. (megjelenik angolul is)
Ingyenes információs magazin Franciaországról. Igény esetén a Magyarországi Francia Nagykövetség Sajtóosztályához lehet fordulni.³
- La Saison Culturelle: programmes des théâtres, opéras, expositions, festivals. / Ministère de la Culture. Franciaországi kulturális programok: színházak, operák, kiállítások, fesztiválok.
A kiadvány a Francia Intézet Médiatárában⁴ megtalálható.
- Guide des Sources d'Information 1997/ Paris: Edition du CFPJ, 1997.
Nemcsak a speciális dokumentációs központokat említi, de a különböző társaságokat, szervezeteket, múzeumokat, fotótárakat és egyéb intézményeket.
- Le Médiasid / Premier Ministre: service d'Information du Gouvernement. – Paris: La Documentation française, 1997. 170 FF
5000 hasznos adat a médiák világából.
- Revues et magazines / Annie Béthery et Jacqueline Gascuel –Paris: Edition du Cercle de la Librairie, 1997. 260 FF
800 legismertebb francia periodika kritikai ismertetése.

Tájékoztatás az Internet segítségével volt Dominique Lahary úr a Francia Könyvtárosok Egyesülete alelnökének témája, aki az elmúlt évben már kétszer járt Magyarországon a Francia Intézet és a Goethe Intézet által szervezett könyvtáros találkozók tartott előadást. Ez alkalommal bemutatta a könyvtárosok számára fontos francia internet elérési helyeket, melyekből néhánynak talán a magyar könyvtárosok is hasznát vehetik:

<http://www.adit.fr/Recherche/Rech.html>

Hogyan keressünk egy információt a Web-en?

<http://www.whowhere.com/>

Elektronikus címek évkönyve.

<http://www.fourII.com:>

Elektronikus címek évkönyve.

³ Service de Presse de l'Ambassade de France en Hongrie: Bp., Lendvay u. 27. 1062 • Tel.: 332-4980, Fax: 111-8291

⁴ Francia Intézet. Bp. Fő u. 17. 1011 • Tel.: 202-1133, Fax: 202-1323

<http://www.culture.fr>

Francia kulturális minisztérium tájékoztatója. Fesztiválok, kiállítások, kulturális események hónapról hónapra.

<http://www.culture.fr/culture/autserv/autserv.htm>

Francia kulturális és oktatási kalauz, mintegy 40 különböző témába osztályozva. Aktualitások is.

http://www.adminet.com/index_fr.html

Francia arany oldalak évkönyv Interneten.

<http://www.tourisme.fr/>

Turisztikai évkönyv, szállodák, kempingek, címek, telefonszámok stb.

<http://www.bpi.fr/bd/orient>

Párizsi könyvtárak és dokumentációs központok jegyzéke.

<http://www.bnf.fr>

Francia nemzeti könyvtár.

<http://www.bpi.fr>

Georges Pompidou Központ könyvtára.

<http://www.bpi.fr/bd/langue>

Nyelvtanulási központokról Franciaországban, köztük a francia, mint idegen nyelv is.

<http://www.bottin.fr>

Mintegy száz francia vállalat neve, jellemző adatai.

<http://www.admifrance.gouv.fr>

Francia adminisztráció évkönyve

<http://www.diplomatie.fr>

Franciaország a világban. Földrajz, történelem politika, nagykövetségek, kulturális központok, turisztika stb.

<http://www.paris.org> :80/musées

Párizsi múzeumok jegyzéke.

<http://www.galart.com>

Francia művészeti kiállítások heti kalauza.

<http://www.alexandrie.com>

Virtuális könyvtár. Versek, irodalmi szövegek, irodalmi díjak.

<http://www.alapage.tm.fr/>

A francia könyvpiacra kapható könyvek, lemezek jegyzéke.

<http://www.afp.com>

Frankofon sajtócímek, TV-csatornák, rádiók. Francia aktualitások több nyelven.

<http://ambasfrance.refer.bme.hu>

Magyarországi Francia Nagykövetség és a Francia Intézet tájékoztatója.

A találkozó lényeges témája volt az **együttműködés**, melynek magyarországi főbb törekvéseit a könyvszakma területén a Francia Nagykövetség kulturális tudományos és együttműködési tanácsosa Henri Lebreton úr vázolta:

- A Francia Nagykövetség Kulturális Osztálya⁵ eddig is jelentős erőfeszítéseket tett a magyar könyvtárak francia dokumentummal való ellátásáért. A jövőben

5 Francia Nagykövetség Kulturális, Tudományos és Együttműködési Osztálya. Buda-

is szeretné ezt a politikát folytatni, úgy, hogy pontosan meghatározza a támogatásban részesülő könyvtárak körét. A választás alapja a az illető könyvtár programja, a gyűjtemény milyensége lesz, és az, hogy az adott könyvtár ezt az anyagot hogyan tudja a potenciális érdeklődők rendelkezésére bocsátani.

- A tudományos és az egyetemi közönség munkájának segítése érdekében a pedagógia és társadalomtudomány területén életre hívták az ELTE Francia Tanszéke mellett a Francia Egyetemközi Dokumentációs és Pedagógiai Központot a CIEF⁶-et a francia tanárok munkájának támogatására. Műszaki tudományok területén pedig létrehozták a SYFED⁷-et egy frankofon dokumentációs központot a Budapesti Műszaki Egyetem Könyvtárában, mely lehetőséget biztosít bármely szakterületen a francia nyelvű adatbázisok használatára.
- A Kulturális Osztály részt kíván venni a magyar könyvtári törekvésekben is úgy mint:
 - a 2000-re tervezett nemzeti virtuális könyvtár létrehozásában, numerizációjának elősegítésében, dokumentumok kiválasztásában, programok átadásában, stb. felhasználva a hasonló francia tapasztalatokat,
 - a MOKKA hálózati program frankofon vonatkozásban,
 - a Sulinet programban francia tanárok számára tartott Internet továbbképzéssel, a francia hozzáférési helyek megismertetésével.
- Feladatának tekinti a francia és magyar homogén könyvtárak közvetlen kapcsolatfelvételének előmozdítását is.
- Az utóbbi években 90 francia könyv magyar nyelvű fordítását segítette elő Francia Nagykövetség Kulturális Osztálya, melyek lehetővé teszik az érdeklődő magyar közönségnek századunk francia kultúrájának jobb megismerését az irodalom, a filozófia, művészetek és a társadalom tudományok területén. Néhány cím ebből a könyvkiadást támogató „Kosztolányi” programból:
 - Robbe-Grillet, Alain: Tükörkép. (Emlékirat) Budapest: Ab Ovo, 1998.
 - Makine, Andreï: A francia hagyaték. Budapest: Ab Ovo, 1996.
 - Bachelard, Gaston: A nem filozófiája. Az új tudományos gondolkodás filozófiájának vázlatja. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1997.
 - Cioran, E. M.: Egy kifulladás civilizációról. Budapest, Nagyvilág. 1998.
 - Barthes, Roland: Beszédtörödékek a szerelemről. Budapest, Atlantisz, 1997.
 - Braudel, Fernand: A Földközi-tenger és a mediterrán világ II. Fülöp korában. I–II kötet. Budapest: Akadémiai Kiadó–Osiris Kiadó, 1996.
 - Chanunu, Pierre: Felvilágosodás. Budapest, Osiris Kiadó, 1998.
 - Ferenc, Fejtő: II. József. Budapest, Atlantisz. 1997.
 - Simon, Claude: Történet. Budapest, Holnap Könyvkiadó, 1998.
 - Bresson, Robert: Feljegyzések a filmművészetről. Budapest, Osiris Kiadó, 1998.
- A kétoldalú együttműködésnek fontos és hasznos eszközei a kulturális osztály által létrehozott periodikák : a Confluences, a Média Hongrie és a Lettre de Balaton. Céljuk, hogy tájékoztassák Franciaországot a magyarországi tuda-

6 CIEF: Budapest, Amerikai út 96. 1145 • Tel.: 363-0226

7 SYFED: Internet cím: <http://sufed.refer.bme.hu>

mányos, audiovizuális és kiadói tevékenységéről valamint a francia nyelv oktatásának helyzetéről.

- Az együttműködés főként a francia–magyar kétoldalú kapcsolatokat erősítésére terjed ki, bár ez nem kizárólagos. Ennél szélesebb körben kifejtett közös szakmai tevékenység is komoly sikereket ért el. Ezt példázzák a Francia Intézet és Goethe Intézet együttes rendezvényei, melyek előremutatnak a jövő Európájában való könyvtári együttműködés lehetőségei felé.

Az előadások témái közül még kiemelnék kettőt, mely érdekes lehet a magyar könyvtárak számára. Az egyik a **nyelvtanulás**. Manapság az idegennyelv-tudás egyre fontosabb.

Hogyan segítheti a könyvtár a kezdő idegen nyelven olvasók első lépéseit, erről beszélt Marie-Cecile Bailloud asszony, gyermekkönyvtáros, bemutatva a Francia Intézet Médiatárának egyik új kiadványát „40 első francia könyvem” című, részben kétnyelvű ajánló bibliográfiát.⁸

A francia **könyvtáráépítés** tapasztalatairól számolt be az egyik legilletékesebb francia szakember, Jacqueline Gascuel⁹ asszony, aki a könyvtárak berendezésével foglalkozó diavetítéssel egybekötött előadásában könyvtárosi szemmel kísérte végig az új francia könyvtárak megszületését.

Sajnos hazánkban ritka ünnep az új könyvtár avatás. Reméljük néhány éven belül sor kerül a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár új szárnyának megnyitására és meghívott vendégeinknek talán még nem jött túl későn ez az előadás, és a könyvtár tudja majd hasznosítani az itt elhangzottakat.

Összességében igen érdekes és hasznos volt a külföldön dolgozó francia könyvtárosok részére ez a továbbképzés és tapasztalatcsere. Úgy gondolom, hogy néhány előadás feltétlenül érdekes lehetett volna a magyar könyvtárosoknak is, legalább olyan hazai könyvtárosoknak, akik francia területen dolgoznak. Reméljük a jövőben már így kibővített találkozót szervezhetünk.

Bárdossy Gyöngyvér

⁸ A kiadvány ingyenesen kapható a Médiatárban, a könyvek pedig kölcsönözhetőek beiratkozott olvasók részére.

⁹ Gascuel, Jacqueline: *Une espace pour le livre: guide à l'intention de tous ceux qui créent, aménagent ou rénovent une bibliothèque*. Paris: Edition du Cercle de la Librairie, 1993.

(Könyvtártervezés: kalauz mindazoknak, akik létrehoznak, berendeznek vagy felújítanak egy könyvtárat.)